

# CHEMISCH WEEKBLAD.

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd volgens de Wet v. 28 Juni 1881, St. bl. N<sup>o</sup>. 124

Nr. 26.

29 Juni 1912.

9<sup>e</sup> Jrg.

INHOUD: Mededeelingen van het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Chemische Vereeniging. — Algemeene Vergadering. — Verslagen. — Financieel verslag van den penningmeester. — Conferentie over Voedingsmiddelscheikunde. — Dr. G. C. A. VAN DORP, Opmerkingen over het octrooigemachtigdenreglement. — Boekaankondigingen. — Personalía, vacatures, industriële mededeelingen, enz. — Ontvangen boeken, brochures, enz. — Ingekomen verhandeling. — Vraag en aanbod. — Correspondentie.

## Mededeelingen van het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Chemische Vereeniging.

### Algemeene Vergadering der Nederl. Chem. Verēeniging

te houden te Enschede

op Maandag 15 Juli en Dinsdag 16 Juli 1912.

Verdeeling der werkzaamheden.

Maandag 15 Juli 1912.

- a. Réunion der leden en introducés vanaf v.m. 11<sup>1</sup>/<sub>2</sub> uur in de Grootte Societeit te Enschede, waar gelegenheid is om het tweede ontbijt te gebruiken.
- b. Opening der Vergadering te één uur precies in de Grootte Societeit.
- c. Voordracht van Prof. Dr. F. M. JAEGER, Groningen, „Over de Carnegie-Institution en over de in het Geofysisch Laboratorium te Washington verrichte onderzoekingen”.
- d. Wat verder van de Agenda kan afgedaan worden.
- e. Schorsing der vergadering te 2.15.
- f. Vertrek naar Hengelo te 2.32; aankomst aldaar te 2.42.
- g. Bezoek aldaar aan de Koninklijke Weefgoederenfabriek, die welwillend ter bezichtiging wordt gesteld.
- h. Na afloop van dit bezoek vertrekt men te 5.03 naar Delden. Aankomst aldaar te 5.13. Wandeling in de Twickelsche bosschen en te 6.30 gemeenschappelijke maaltijd in „de Zwaan”; f 2.50 per couvert zonder wijn. Vertrek uit Delden naar Enschede te 10.13; aankomst aldaar 10.45.

**Dinsdag 16 Juli 1912.**

- i. Heropening der Algemeene Vergadering in de Groote Societeit te Enschede te negen uur.
- j. Voordracht van Prof. Dr. N. SCHOORL, Utrecht, over „De quantitative bepaling van suikers naar hun reduceerend vermogen”.
- k. Verdere behandeling van de Agenda.
- l. Na sluiting der vergadering wordt het tweede ontbijt gebruikt in het hotel „De Klomp” (f 1.50).

De Heeren Gebroeders STORK & Co. hebben hunne machinefabriek welwillend ter bezichtiging gesteld. In verband met dat bezoek, vertrek naar Hengelo te 2.52 van waaruit in den avond de terugreis kan worden aanvaard.

Punten van behandeling op de Algemeene  
Vergadering van 15 en 16 Juli 1912.

- 1. Jaarverslag 1911 (zie Chem. Weekblad 13 Juli 1912).
- 2. Mededeelingen van Prof. Dr. ERNST COHEN, Utrecht, over de vergadering van het „Conseil de l'Association Internationale des Sociétés Chimiques”, gehouden te Berlijn 11 en 12 April 1912. 1)
- 3. Rekening en verantwoording over 1911; begrooting voor 1913 (zie blz. 511). Credietaanvragen voor Commissies en voor het in orde maken en bijhouden van den kaart-catalogus der Chemische Fabrieken.
- 4. Voorziening in de op 1 Januari 1913 ontstaande vacatures in het Algemeen Bestuur.

Aan de beurt van aftreding zijn de Heeren:

Prof. Dr. S. HOOGWERFF, Voorzitter, niet herkiesbaar.

J. RUTTEN, T., Secretaris, stelt zich niet herkiesbaar.

Prof. Dr. G. HONDIUS BOLDINGH, Penningmeester, herkiesbaar.

Dr. A. J. BOKS, lid van het Alg. Bestuur, niet herkiesbaar.

Dr. G. L. VOERMAN, lid van het Alg. Bestuur, niet herkiesbaar.

De voordrachten ter vervulling van deze vacatures zullen nader worden bekend gemaakt.

- 5. Verkiezing per 1 Januari 1913 van een Redacteur wegens aftreding van Dr. W. P. JORISSEN (herkiesbaar).
- 6. Voorziening in de vacatures per 1 Januari 1913 in de Commissie voor Voedingsmiddelscheikunde.

Door de Commissie zijn de volgende tweetallen opgemaakt, die door het Algemeen Bestuur zijn overgenomen.

|                                |   |                                                               |
|--------------------------------|---|---------------------------------------------------------------|
| Vacature Dr. A. LAM, Rotterdam | } | Dr. J. D. FILIPPO, Den Haag.<br>Dr. A. VAN RAALTE, Dordrecht. |
|--------------------------------|---|---------------------------------------------------------------|

1) Zie ook Chem. Weekbl. blz. 457.

Vacature Dr. H. P. BARENDRECHT, Rijswijk,  $\left\{ \begin{array}{l} \text{Dr. P. A. MEERBURG, Utrecht.} \\ \text{Dr. J. DEKKER, Haarlem.} \end{array} \right.$

7. Voorziening in de vacature in de Bibliotheek-Commissie door het bedanken van den Heer J. G. JURLING te Vlaardingén.

Door de Commissie wordt voorgesteld in deze vacature te voorzien door benoeming van den Heer A. J. KLUYVER, scheik. ing., te Delft. Verder stelt de Commissie voor tot lid te benoemen Dr. W. STORTENBEKER te Den Haag voor de bewerking van de bibliotheken aldaar.

Het Algemeen Bestuur ondersteunt beide voorstellen.

8. Bestuursvoorstel inzake de vraag of wettelijke regeling van overheidswege van de bevoegdheid om als voedingsmiddel- en handelswarenscheikundige op te treden, hier te lande wenschelijk is (zie „Chem. Weekblad” van 22 Juni 1912, pag. 492).
9. Benoeming van eere-leden.
10. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris verzoekt beleefd doch dringend, de in dit Weekblad ingelegde kaart ingevuld te doen toekomen aan den Heer N. G. DE VOOGT, T., Walstraat 12, te Enschede en wel vóór zes Juli a. s., en vestigt de aandacht van de leden op hun recht van introductie (art. 26 H. R.)

Introducés moeten echter eveneens tijdig de ingevulde kaart inzenden aan bovenstaand adres.

J. RUTTEN, T., *Secretaris*,

1 Trekvlietplein, 's-Gravenhage.

\* \*

**Men leze de mededeeling nopens de Conferentie over Voedingsmiddelscheikunde op blz. 515.**

\* \*

### **Verein deutscher Chemiker.**

Het Verein deutscher Chemiker herdacht op zijn algemeene vergadering te Freiburg in Br. (29 Mei—2 Juni 1912) het 25-jarig bestaan zijner Vereeniging en noodigde de Nederlandsche Chemische Vereeniging uit, zich op die Vergadering te doen vertegenwoordigen. Hieraan kon geen gevolg worden gegeven, doch het volgende telegram werd verzonden:

„Zu dem 25-jährigen Jubiläumsfeier der Vereins Deutscher Chemiker sendet die Nederlandsche Chemische Vereeniging die besten Glückwünsche.

Möge Ihr Verein, anderen chemischen Vereinen ein leuchtendes Vorbild, unter bewährter Führung neue schöne 25 Jahre bevorstehen”,

welk telegram in de vergadering van 1 Juni werd voorgelezen en waarvoor aan onze Vereeniging de dank van het Verein werd betuigd.

\* \*

### **Société chimique de Belgique.**

Aan de Société chimique de Belgique, die op 12 Mei 1912 haar 25-jarig bestaan te Brussel vierde, werd het volgende telegram verzonden:

„De Nederlandsche Chemische Vereeniging biedt de Société Chimique de Belgique hare beste wenschen aan bij de herdenking van haar 25-jarig bestaan.

Moge de Société Chimique groeien en bloeien tot heil van wetenschap en nijverheid”.

Aan de uitnoodiging, om die viering bij te wonen, kon door geen der leden van het Alg. Bestuur worden voldaan.

\* \*

### **Adreslijst.**

Bij deze aflevering is aan alle leden der Ned. Chem. Ver. verzonden een exemplaar van de nieuwe adreslijst der leden. Ieder lid wordt dringend verzocht haar na te zien en verbeteringen spoedig op te geven aan ondergeteekende.

### **Verslag van de Commissie tot nazien der rekening en verantwoording.**

De commissie, belast met het nazien van de rekening en verantwoording van den Penningmeester, verklaart die rekening in orde te hebben bevonden en stelt voor, den Penningmeester onder dankbetuiging te dechargeeren.

(w.g.) ALIDE GRUTTERINK.

Rotterdam, 23 Mei 1912.

„ A. VAN DELDEN.

„ J. REIDING.

\* \*

### **Verslag van de Historische Commissie over het jaar 1911.**

Voor het aanschaffen van boekwerken werd voor 1911 toegestaan een bedrag van f 50.—. Aangekocht zijn:

REINWARDT (C. G. C.), De chemiae et historiae naturalis studii recte instituendis. Amst. 1810, 4<sup>o</sup>.

HOGHELANDE (Th. de), De Alchemiae difficultatibus.

SYLVIUS (J.), Methodus medicamenta componendi ex simplicibus iudicio summo delectis, et arte certa paratis, quatuor libris distributa. Lugdini, 1577, 12<sup>o</sup>.

PINETTI, Nieuw natuurlijk toverboek, bestaande uit 91 nieuw uitgevonden bereidingen van zegellak, verwen, enz., enz. Derde verbeterde druk. Middelburg, ± 1795.

HASSELT (A. W. M. van), Handleiding der bijzondere vergiftleer. Utrecht, 1851.

MULDER (G. J.), De scheikunde der bouwbare aarde. Rotterdam, 1860, 4 dl.  
 BEMMELN (J. M. v.), Bijdrage tot de wetenschappelijke biographie van G. J. Mulder, 1901.

MULDER (G. J.), Liebig's question to Mulder tested by morality and science. Translated by Dr. P. F. H. FROMBERG. London and Edinburgh, 1846.

De Commissie verzoekt de Alg. Vergadering goed te vinden, dat op de begroting voor 1913 een bedrag van f 50.-- wordt uitgetrokken.

*Utrecht—'s-Hertogenbosch*, 8 Juni 1912.

(w.g.) E. COHEN.

„ C. HOITSEMA.

„ H. P. M. VAN DER HORN VAN DEN BOS.

\* \*

### **Verslag van de Bibliotheek-Commissie over het jaar 1911.**

Daar in 1911 het Chemisch Jaarboekje niet verscheen, werd de aanvulling der Boekenlijst uitgesteld. In het Jaarboekje voor 1913/14 zal een nieuwe, gewijzigde uitgave der lijst worden opgenomen.

De vacature voor Groningen werd vervuld door de benoeming van Prof. Dr. F. M. JAEGER, die het lidmaatschap aanvaardde. Overigens hadden geen veranderingen in de samenstelling der Commissie plaats.

De Voorzitter

(w.g.) W. P. JORISSEN.

De Secretaris

(w.g.) H. J. BACKER.

\* \*

### **Verslag van den redacteur van het Chemisch Weekblad, orgaan der Nederl. Chem. Vereeniging, over 1911.**

In de Algemeene Vergadering van 21 Juli 1910 werd artikel 30 van het Huishoudelijk Reglement ingrijpend gewijzigd en werd een nieuw artikel 31 toegevoegd (Chem. Weekbl. 1910, 596 e.v., 693 e.v.). Tusschen de Nederl. Chem. Vereeniging en het Chem. Weekblad ontstond daardoor een andere verhouding; een nieuw contract met den uitgever, den Heer D. B. CENTEN te Amsterdam, werd gesloten; tot redacteur benoemde de Alg. Vergadering ondergeteekende; een Redactie-Commissie werd ingesteld, waarin zitting namen de Proff. HONDIUS BOLDINGH en VAN ROMBURGH, bestuursleden, en Dr. REICHER oud-redacteur, gekozen door de Alg. Vergadering. Het uiterlijk van het Weekblad bleef in hoofdzaak onveranderd: alleen vond een geringe wijziging plaats in het hoofd van aflevering en omslag en

werden in den loop van 1911 de „Mededeelingen van het Algem. Bestuur der Ned. Chem. Ver.” op de eerste bladzijde(n) der aflevering geplaatst, waardoor zij meer in het oog vallen. Het aantal en de aard der rubrieken bleven dezelfde. De omvang van den jaargang (1014 blz.) bedroeg 82 bladz. minder dan die van den vorigen jaargang (1096 blz.); hij overschreed den vastgestelden omvang (62 vellen druks) met slechts 22 blz. Het aantal der opgenomen stukken bedroeg 108, dat der schrijvers 65. Tot de bovengenoemde beperking van den omvang heeft ongetwijfeld bijgedragen de bepaling in het „Reglement” (Chem. Weekbl. 1911, 43) dat de Redacteur alle stukken met een grooteren omvang dan 8 blz. druks ter beoordeeling zendt aan de Redactie-Commissie. Begrijpelijkerwijs is toch menigmaal een verhandeling met grooteren omvang dan 8 blz. opgenomen. Vermeld mag wellicht worden, dat de samenwerking tusschen Redactie-Commissie en Redacteur — ook in andere gevallen — niets te wenschen overliet.

De belangstelling van de leden der Nederl. Chem. Ver., zich uitend door medewerking aan of gebruik making van de verschillende rubrieken, was zeer bevredigend.

Door sommigen werd het opnemen van referaten gevraagd. Het behoorlijk voldoen aan dezen wensch zou echter een staf van medewerkers en een aanzienlijke uitbreiding van den omvang van het Weekblad noodig maken. Bovendien zou de keuze van de referaten, gezien de zeer verschillende richtingen, waartoe de leden der Ned. Chem. Ver. behooren, niet gemakkelijk zijn. Nu verder de Association Internationale des Soc. Chim. waarschijnlijk een internationale regeling van het refereeren tot stand zal brengen, dient men de bemoeiingen van dit lichaam af te wachten.

Het doen verschijnen van verzamelreferaten of van opstellen, die den stand van een of ander gebied der chemische wetenschap op een bepaald tijdstip weergeven, is echter zeer goed uitvoerbaar, wanneer op de medewerking van hen, die als schrijvers in aanmerking komen, mag gerekend worden. Eenige van dergelijke opstellen zijn reeds opgenomen, voor een klein aantal is de toezegging ontvangen.

Ook in ander opzicht is getracht aan den wensch van vele lezers tegemoet te komen, n.l. door eenige uitbreiding te geven aan de rubriek der boekaankondigingen. Besproken werden 134 boeken en brochures, die ter recensie bij den redacteur waren ingekomen of op andere wijze in het bezit van medewerkers of redacteur waren gekomen, d.i. 50 meer dan in 1910. Het aantal der medewerkers

aan deze rubriek steeg reeds tot 25. Ook dit jaar werd een index op de aangekondigde boeken (zooals in 1910 op verzoek van een onzer hoogleeraren geschiedde) bij de inhoudsopgaaf van den jaargang opgenomen.

Door het doen verschijnen van referaten der verhandelingen op chemisch en verwant gebied, voorkomend in de „Verslagen der Kon. Akad. van Wetensch. te Amsterdam” en het vermelden van de titels van de door Nederlandsche chemici elders gepubliceerde verhandelingen (benevens boeken en brochures) in de rubriek „Nederlandsche Bibliografie” wordt getracht een beeld te geven van hetgeen door hen is gepresteerd. Zooals men weet, sluit deze rubriek zich aan bij de Bibliografie, welke van 1891 tot 1906 is verschenen in de „Handelingen van het Nederl. Natuur- en Geneesk. Congres.” (zie ook Chem. Weekbl. 1910, 64.). Zij maakt o.a. het zich oriënteeren, in hetgeen door een bepaalden chemicus in de laatste 20 jaren is geschreven, gemakkelijk.

Ten slotte mag misschien er op gewezen worden, dat het Weekblad gelegenheid geeft tot zeer snelle publicatie, indien deze gewenscht mocht zijn. Menigmaal is een verhandeling binnen een week, na het inzenden bij den redacteur, in handen der lezers gekomen. Dat het redigeeren een uitvoerige administratie en correspondentie medebrengt, mag o.a. worden besloten uit het aantal in 1911 door ondergeteekende verzonden poststukken, dat 1661 bedraagt, waarbij 930 brieven en briefkaarten.

*Leiden*, 1 Juni 1912.

(w.g.) W. P. JORISSEN.

---

## FINANCIEEL VERSLAG VAN DEN PENNINGMEESTER.

---

Het kapitaal der Vereeniging bestond op 1 Januari 1912 uit:

|                                                               |           |
|---------------------------------------------------------------|-----------|
| Inschrijving Staatsschuldboekje f 2900.— à $81\frac{3}{16}\%$ | f 2354.44 |
| Kasgeld . . . . .                                             | „ 108.44  |
| Spaarbankboekje. . . . .                                      | „ 470.55  |
| Rente nog bij te schrijven . . . . .                          | „ 42.58   |
| Contributie nog te innen . . . . .                            | „ 121.—   |
|                                                               | <hr/>     |
| Totaal . . . . .                                              | f 3097.01 |
| Af: nog te betalen . . . . .                                  | „ 1427.52 |
|                                                               | <hr/>     |
| Kapitaal . . . . .                                            | f 1669.49 |
|                                                               | <hr/>     |



# Begrooting 1911 vergeleken met Rekening 1911.

## INKOMSTEN.

## UITGAVEN.

|                       | Begroot.  | Werkelijk. | Meer.    | Minder. |                         | Begroot.  | Werkelijk.            | Meer.                 | Minder.               |
|-----------------------|-----------|------------|----------|---------|-------------------------|-----------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| Contributies . . . .  | f 3292.50 | f 3517.50  | f 225.—  | —       | Bureaunkosten Secret. . | f 100.—   | f 123.99 <sup>5</sup> | f 23.99 <sup>5</sup>  | —                     |
| Entrées . . . .       | " 125.—   | " 115.—    | —        | f 10.—  | " Penningm.             | " 50.—    | " 56.25               | " 6.25                | —                     |
| Porto-vergoeding bui- |           |            |          |         | Onkosten Alg. Verg. .   | " 50.—    | " 149.73              | " 99.73               | —                     |
| tenl. leden . . . .   | " 50.—    | " 60.50    | 10.50    | —       | Reiskosten Alg. Best..  | " 100.—   | " 49.60               | —                     | f 50.40               |
| Rente enz.. . . .     | " 100.—   | " 106.99   | 6.99     | —       | Honorarium Secretaris   | " 250.—   | " 250.—               | —                     | —                     |
|                       |           |            |          |         | Onkosten Commissies.    | " 120.—   | " 10.75               | —                     | " 109.25              |
|                       |           |            |          |         | Bijdrage phys. ch. tab. | " 100.—   | " 100.—               | —                     | —                     |
|                       |           |            |          |         | Schrijfmachine . . .    | " 150.—   | " 150.—               | —                     | —                     |
|                       |           |            |          |         | Weekblad:               |           |                       |                       |                       |
|                       |           |            |          |         | Onkosten redactie . .   | " 150.—   | " 139.30 <sup>5</sup> | —                     | " 10.69 <sup>5</sup>  |
|                       |           |            |          |         | Cliché's en foto's . .  | " 150.—   | " 118.61              | —                     | " 31.39               |
|                       |           |            |          |         | Extra vellen . . . .    | " 210.—   | " 238.80              | 28.80                 | —                     |
|                       |           |            |          |         | Honorarium redactie .   | " 500.—   | " 500.—               | —                     | —                     |
|                       |           |            |          |         | Porto's buitenland . .  | " 50.—    | " 71.76               | 21.76                 | —                     |
|                       |           |            |          |         | 5 extra afdrucken . .   | " 13.75   | —                     | —                     | " 13.75               |
|                       |           |            |          |         | Afdrukken aan leden .   | " 1207.25 | " 1289.75             | 82.50                 | —                     |
|                       |           |            |          |         | Honorarium bijdragen    | " 250.—   | " 130.50              | —                     | " 119.50              |
|                       |           |            |          |         | Onvoorzien . . . .      | " 116.50  | " 245.31              | 128.80                | —                     |
|                       |           |            |          |         |                         |           |                       |                       |                       |
|                       | f 3567.50 | f 3799.99  | f 242.49 | f 10.—  |                         | f 3567.50 | f 3624.36             | f 391.84 <sup>5</sup> | f 334.98 <sup>5</sup> |

# Begrooting 1913,

te behandelen op de Algemeene Vergadering van 15 Juli 1912.

## INKOMSTEN.

## UITGAVEN.

|                                   |           |  |                                              |           |
|-----------------------------------|-----------|--|----------------------------------------------|-----------|
| Contributien:                     |           |  |                                              |           |
| 8 donateurs à f 15.—              | f 120 —   |  | Algemeen Bestuur:                            | f 250 —   |
| 525 leden à f 7.50                | " 3987 50 |  | Secretaris . . . . .                         | " 100 —   |
| Entreés 35 à f 2.50 . . . . .     | " 87 50   |  | Reis- en verblijfkosten . . . . .            | " 100 —   |
| Porto-vergoeding . . . . .        | " 70 —    |  | Voordrachten . . . . .                       | " 50 —    |
| Rente . . . . .                   | " 100 —   |  | Kosten Algemeene Vergaderingen . . . . .     | " 50 —    |
| Reserve Jaarboekje 1912 . . . . . | " 210 —   |  | Bureaukosten Penningmeester . . . . .        | " 150 —   |
|                                   |           |  | Commissiën . . . . .                         | " 100 —   |
|                                   |           |  | Physico-chem. tabellen . . . . .             | " 100 —   |
|                                   |           |  | Drukwerken :                                 | " 100 —   |
|                                   |           |  | Weekblad : 533 exempl. à f 2.75              | f 1465.75 |
|                                   |           |  | 12 extra vellen . . . . .                    | 252.—     |
|                                   |           |  | Honoraria . . . . .                          | 150.—     |
|                                   |           |  | Clichés . . . . .                            | 150.—     |
|                                   |           |  | Redacteur . . . . .                          | 500.—     |
|                                   |           |  | Onkosten Redacteur . . . . .                 | 150.—     |
|                                   |           |  | Extra-porto Buitenland . . . . .             | 70 —      |
|                                   |           |  | Jaarboekje 533 exempl. à f 1.25 . . . . .    | 666 25    |
|                                   |           |  | Onvoorzien ter beschikking van het Bestuur . | 221 —     |
|                                   |           |  |                                              | f 4525 —  |

### Toelichting tot de rekening over 1911, en de begrooting voor 1913.

Het jaar 1911 sluit met een nadeelig saldo groot f 109.55, waarmee het kapitaal dus is verminderd.

Uit de winst- en verliesrekening blijkt, dat er een koersverlies van f 244.18 geleden is op het bedrag, dat op 1 Jan. 1911 op het Staatsschuldboekje was ingeschreven.

Dit bedrag overtreft het nadeelig saldo, zoodat bij gelijk gebleven koers een klein voordeelig saldo zou bestaan hebben.

De onvoorziene uitgaven waren hooger dan geraamd, vooral door de uitgaven voor het contract met den Heer CENTEN betreffende het Chemisch Weekblad en het inrichten van een Kaartstelsel voor de Chemische Fabrieken in Nederland.

De kosten van het Weekblad bedroegen per lid f 5.18 tegen f 4.80 in 1910. Het blijkt dus, dat de kosten van het Weekblad, door het om te zetten in een eigen uitgave, f 0.35 per lid zijn gestegen. Deze stijging is echter gering te noemen, in aanmerking nemende, dat ook de Heer CENTEN niet genegen was de uitgave op den ouden voet voort te zetten.

Op de begrooting 1913 is deze post geraamd op f 5.— per lid. De vermindering is het gevolg van de toename van het ledenaantal.

Het toetreden van verscheidene donateurs en het uitbreiden van het ledental heeft het bestuur doen afzien van vernieuwde voorstellen tot contributieverhooging. Hiermede wenscht het bestuur echter niet te kennen te geven dat het de tegenwoordige contributie in de toekomst voldoende acht, omdat meerdere activiteit noodzakelijk gepaard zal gaan met grootere uitgaven, en de beschikking over een grooter kapitaal in bijzondere gevallen noodzakelijk zal blijken.

*Amsterdam, Juni 1912.*

De Penningmeester  
(w.g.) G. HONDIUS BOLDINGH.

### Conferentie over Voedingsmiddelscheikunde.

Op blz. 493 staat: Woensdag 11 Juli, lees: **Donderdag 11 Juli.**

Het tweede Rapport voor de Voedingsmiddelconferentie zal worden opgenomen in de aflevering van 6 Juli.

In afwijking van het oorspronkelijk daaromtrent bepaalde zal de Conferentie gehouden worden in de bovenzaal van het Restaurant Boneski, Calandplein, Rotterdam.

De noodzakelijkheid van het aanvragen van toegangskaarten vervalt hiermede.

H. L. VISSER, *Secretaris der Conferentie.*

# OPMERKINGEN OVER HET OCTROOIGEMACHTIGDENREGLEMENT

DOOR

G. C. A. VAN DORP.

---

In „De Ingenieur” (1912, 409) bespreekt de hoofdredacteur, de Heer R. A. VAN SANDICK, c. i., het Octrooigemachtigden-reglement van 18 Maart 1912 (St.bl. No. 106). Daar hij de zaak speciaal van het standpunt van den ingenieur beziet, komt het mij niet overbodig voor, hier met het oog op de belangen der chemici aan dit onderwerp eenige aandacht te wijden. Immers in vele gevallen zal de gepromoveerde in een der vakken van de faculteit der wis- en natuurkunde in de eerste plaats voor octrooibezorger in aanmerking moeten komen als de meest deskundige.

Bezien wij het reglement, dan blijkt, dat, om als gemachtigde voor den octrooiraad op te treden, de als advocaat bij een der rechterlijke collegiën hier te lande ingeschrevene dezelfde bevoegdheden heeft als de deskundige, die, na aan de gestelde eischen voldaan te hebben, als octrooibezorger ingeschreven is, terwijl voor die zaken, welke voor de gewone rechterlijke collegiën dienen, alleen de advocaat en procureur, dus de jurist, tot optreden bevoegd is.

Om nu als octrooibezorger te kunnen worden ingeschreven, moet men in normale gevallen doctor in een der vakken der wis- en natuurkundige faculteit of ingenieur zijn, of wel, de studie voor genie-, artillerie- of marineofficier volbracht hebben. Daarbij moet men minstens één jaar practisch in de nijverheid gewerkt hebben, tevens minstens één jaar gewerkt hebben op het bureau van iemand, die van het behandelen van octrooiaangelegenheden zijn gewoon beroep maakt <sup>1)</sup>, en dan nog een speciaal examen afleggen, waarbij men moet blijken voldoende kennis te bezitten van de den industrieelen eigendom betreffende wetgevingen, internationale overeenkomsten en de betreffende regelingen en ze practisch moet kunnen toepassen. Ten slotte wordt nog eenig inzicht in de beginselen van het Nederlandsche burgerlijk en handelsrecht geëischt.

---

<sup>1)</sup> Niet opgenoemd is hier het werken op het octrooibureau eener groote fabriek. In Duitschland bijv. zijn bij vele groote scheikundige fabrieken octrooibureau's ingericht, met technische en juridische krachten, waar ook concurrerende patenten op hun waarde worden onderzocht. Zeker is geen voorbereiding practischer dan deze.

In de eerste plaats mag men het wel als zeer gelukkig gezien achten, dat, waar juristen zonder meerdere kennis toegelaten worden als gemachtigden, zij den titel „octrooibezorger” niet mogen voeren. Deze blijft voorbehouden voor den deskundige. Dit is een scherpe scheiding, die aan het publiek in het oog kan vallen en 'het er voor behoeden, aan niet-deskundigen zijn zaken toe te vertrouwen. Jammer is het misschien, dat geen vorm is gevonden voor de samenwerking in één bureau van den jurist-formalist en den ingenieur of scheikundige, die te veel vakman is, om zich met genoeg in de vele kleine formaliteiten in te werken.

Heeft men deze samenwerking niet, dan waarborgt de eisch, dat de octrooibezorger hebbe een diploma als ingenieur of doctor in de wis- of natuurkunde, of wel de studie voor genie-, artillerie- of marineofficier volbracht hebbe, een algemeene ontwikkeling en ruime vakkennis. Het speciale examen, dat bovendien afgelegd moet worden (Art. 3, 2) geeft den waarborg, dat hij ook voldoende algemeen rechtsbegrip en kennis der formaliteiten hebbe, om de zaken zijner lastgevers niet door juridische fouten of fouten in den vorm te benadeelen. De eisch van practische werkzaamheid in de industrie geeft eenige, zij het ook geringe waarborg, dat men zijn practischen blik verruimd hebbe; de eisch evenwel, dat men gedurende minstens één jaar een werktijd hebbe volbracht op het kantoor van iemand, die van het behandelen van octrooiaangelegenheden zijn gewoon beroep maakt, schijnt mij minder gelukkig. Zij zou noodig kunnen zijn, om de verschillende voorschriften der patentwetgevingen en regelingen dienaangaande practisch te leeren toepassen. Daar evenwel bij het bovengenoemde examen de candidaat in dit opzicht geëxamineerd wordt, schijnt het vrij onverschillig, op welke wijze hij zich die practische kennis eigen heeft gemaakt. Ja, bovenbedoelden eisch te stellen, schijnt mij, zoo de Regeering niet ook de gelegenheid schept onder billijke voorwaarden aan haar te voldoen, een groote fout. Men voert hier in het stelsel der „stage”, ons allen welbekend door de geestige wijze, waarop DICKENS het in zijne boeken gehekeld heeft. Een stelsel, voor welks invoering ook voor advocaten en procureurs zeer veel zou pleiten, maar waartegen de misstanden, die er volgens ervaring het gevolg van zijn, nog veel sterker waarschuwen.

Mogen nu de eischen, aan den octrooibezorger te stellen, op deze laatste uitzondering na onze instemming hebben, minder is dit het geval met de wijze, waarop de bevoegdheden van advocaat en octrooi-bezorger verdeeld zijn.

Stellen wij ons de vraag: welk soort werk zal voor den gemachtigde en raadgever in octrooizaken te doen zijn? In de eerste plaats zal hij moeten optreden in al die zaken, waar de inhoud van octrooi of licentie van zeer bijkomstig gewicht is, waar het eenvoudig om een van beiden gaat als deel van het vermogen, waar b.v. verpanding, verkoop, erfenis, inbeslagneming van het octrooi, enz., grond van een geschil zijn. In al die gevallen zal wel ieder het met mij eens zijn, dat de jurist de eenig bruikbare raadsman is, soms in samenwerking met den deskundige.

In al de andere gevallen, waar het evenwel gaat om den inhoud van het octrooi of de licentie; waar men het speciale kenmerk der nieuwheid zal moeten aanwijzen of ontkennen; waar men zal moeten aannemelijk maken of ontkennen, dat de uitvinding strekt tot het verkrijgen van eenige uitkomst op het gebied der nijverheid; waar men zal moeten bewijzen of ontkennen, dat er niet is toegepast de gewone deskundige handgreep, door iederen deskundige direct aan te geven, maar dat er werkelijk van een uitvinding sprake is; waar teekeningen of modellen gemaakt, of toegelicht en verklaard zullen moeten worden; waar aangetoond moet worden, of iemands betrekking al of niet medebrengt, dat hij zijne bijzondere kennis aanwende tot het doen van uitvindingen, van dezelfde soort als die, waarop de octrooiaanvraag betrekking heeft; waar het geldelijk belang der uitvinding en de omstandigheden waaronder zij plaats vond toegelicht moeten worden, ter bepaling van de belooning voor den uitvinder in dienstbetrekking; waar het belang der uitvinding duidelijk gemaakt moet worden, een belang, hetwelk nog geheel in de toekomst ligt, en de waarde eener licentie, waarvan hetzelfde gezegd kan worden, vastgesteld; waar er voor gewaakt moet worden, het octrooi zoo'n ruim mogelijke beteekenis te geven, zijne bewoordingen zoo te kiezen, dat zij geen omgaan mogelijk maken; waar men raad zal moeten geven, of eene uitvinding met meer voordeel geoctrooieerd zal worden of geheim gehouden; in al die gevallen, waarin men de belangen van zijn lastgever met de meest mogelijke energie zal moeten voorstaan, is een uitgebreide vak kennis en studie der vakliteratuur noodzakelijk, tevens een ruime technische en wetenschappelijke blik, welke te hebben voor den jurist onmogelijk is.

Daar zal dus de octrooibezorger de aangewezen man zijn, en niet alleen de octrooibezorger in het algemeen, maar de speciale vakman binnen wiens gebied het speciale octrooi thuisbehoort. De scheikundige zal daar voor werktuigen (chemische toestellen uitgezonderd), de ingenieur voor scheikundige zaken, eene povere figuur maken, die alleen den vakman zal opvallen.

Sterke specialisatie of samenwerking in één bureau van verschillende krachten zal daar noodig zijn. Voor dit werk zal de jurist ten eenenmale ongeschikt zijn. Men zal van hem alleen den uitwendigen vorm kunnen vernemen: zooals formaat van papier, bij de aanvraag te bezigen, enz. Diepgaanden raad zal hij niet kunnen geven, de belangen zal hij niet meer dan oppervlakkig kunnen verdedigen. <sup>1)</sup>

Toch heeft men hem niet alleen bevoegd verklaard in al deze zaken als deskundige op te treden (het publiek zal, gelukkig, gauw genoeg onderscheiden, in wiens handen zijn zaken het beste te vertrouwen) maar, wat erger is, voorzover deze zaken voor den rechter komen, hem bevoegd verklaard met uitschakeling van den deskundigen octrooibezorger.

Bij de opeischung van een octrooi, bij bepaling van de vergoeding voor een dwang-licentie te geven (wanneer partijen het niet er over eens kunnen worden om deze vergoeding door den octrooiraad vast te laten stellen, wat zij waarschijnlijk nooit zullen worden), bij de actie tot handhaving van het octrooi, zoowel als bij de actie tot nietigverklaring; in al deze zaken, die niet uit gewone rechtsverhoudingen voortvloeien, maar speciaal in den inhoud van het octrooi hun grond vinden, zal de octrooibezorger-deskundige uitgesloten zijn als vertegenwoordiger en alleen de ondeskundige advocaat op kunnen treden, aangezien al deze zaken niet voor den octrooiraad, maar reeds in eersten aanleg voor den gewonen rechter komen.

Het komt mij voor, dat het aanbeveling had verdiend al deze zaken evengoed als de octrooiaanvraag, althans in eerste instantie, voor den octrooiraad te brengen, al ontgaat het belang van een hooger beroep mij niet en is daarvoor de rechterlijke macht het aangewezen lichaam.

Maar, dit nu daargelaten, de thans geschapen toestand, dat de vakman in al deze zaken slechts als deskundige zal kunnen worden gehoord, dus een zeer passieve rol zal spelen, in plaats van de actieve van pleitbezorger voor de om het octrooi strijdende partijen, is mijns inziens beslist onvoldoende. Zeker zou het niet geraten zijn, den deskundige voor de rechterlijke collegiën als gemachtigde te laten

---

<sup>1)</sup> Het komt mij voor, dat het voor den jurist zelfs zeer moeilijk zal zijn, een goede uiteenzetting in dezen te begripen. Naar ik meen, zijn dan ook in Duitschland (vooral op scheikundig gebied het industriele land bij uitnemendheid) de eischen, aan de juridische opleiding gesteld, veel uitgebreider dan bij ons, en worden daar door de a.s. rechters en bestuursambtenaren ook colleges o.a. in de technische chemie gevolgd. Toch wordt ook daar nog in belanghebbende kringen zeer geklaagd over het gebrek aan natuurkundige kennis bij genoemde ambtenaren. Ook bij ons zullen de rechterlijke colleges een zware taak hebben bij de behandeling van octrooiwesties.

optreden, maar tegen het denkbeeld, hem het woord te laten voeren en dus de rol van advocaat te laten vervullen naast den procureur kan geen enkel bezwaar bestaan. Dit ligt intusschen niet aan het octrooi-reglement, hiervoor ware, zoo ik mij niet vergis, wijziging van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering noodig geweest.

De voorkeur van den Heer VAN SANDICK voor de Engelsche toestanden in deze materie kan ik niet deelen. De regeling daar gaat uit van de gedachte, waarmede de Heer VAN SANDICK schijnt in te stemmen, dat één persoon voldoende bekwaamheid kan hebben voor octrooizaken op de meest verschillende gebieden.

De Engelsche eischen verlangen geen diepgaande kennis op één speciaal gebied, maar zijn zoo uitgebreid, dat zij noodzakelijk oppervlakkigheid tengevolge moeten hebben. Het Engelsche examen moet daardoor een schoonen schijn geven zonder innerlijke waarde. Veel beter is het te eischen, zooals in ons land gebeurd is, dat de examinandus waarborgen geeft op één gebied reeds eene breede basis van kennis te bezitten.

De Engelsche inrichting houdt natuurlijk een nauw verband met de vrij eenzijdige ontwikkeling der nationale industrie, die in chemische richting ver achterstaat bij de Duitsche, iets wat weer samenhangt met de jarenlange onderschatting van de waarde van scheikundigen met breeden wetenschappelijken basis en het te veel hechten aan mechanische bekwaamheden.

Wat de regeling van het toezicht op advocaten en octrooibezorgers betreft, deze schijnt mij, evenals den Heer v. S., onbillijk en zelfs laattunkend van juridische zijde geregeld. Het is, alsof de octrooibezorgers als minderwaardig beschouwd worden: zij staan onder een raad van toezicht, waarin 3 juristen tegen 2 technisch-deskundigen zitting hebben (waarin de juristen dus de overhand hebben), terwijl de advocaten in den grond alleen onder het toezicht van hun vakgenooten (Raad van Discipline) staan.

*Katwijk aan Zee, Mei 1912.*

---

#### **Boekaankondigingen.**

Volksernährungsfragen von Geheimrat Prof. Dr. MAX RUBNER (Berlin).  
Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft m. b. H., 1908, 143 p.p., M. 5.

Naar aanleiding van een vraag van een onzer lezers, wordt hier zijn aandacht, en tevens die van anderen, gevestigd op een boek, dat al een jaar of vier oud is, doch wel niet veel van zijn waarde zal hebben verloren.

Het is een samenvatting van twee rapporten, uitgebracht op het 14<sup>de</sup> Internationale Congres voor Hygiëne en Demographie (Sept. 1907, Berlijn), n.l. „Die Frage des kleinsten Eiweissbedarfs des Menschen” en „Die volkswirtschaftlichen Wirkungen der Armenkost”. Het boek bevat uiterst belangrijke opmerkingen over onze voeding en kan daardoor wel tot de zoodanige gerekend worden, die algemeene belangstelling verdienen. W. P. J.

The Metal Industry. A Journal for the Non-Ferrous Metal Trades.  
London W. C., 33 Bedford Street.

Gaarne wordt hier de aandacht gevestigd op dit maandblad, waarvan ons het Juninumnummer werd toegezonden (Price 6 d. net.). Het bevat de volgende opstellen: FANDORWAL, The manufacture of gun metal valves; R. GRIMSHAW, Newly-discovered „sickness” of aluminium; J. L. JONES, Making babbitt and babbitted bearings; W. GOWLAND, Copper and its alloys in early times; C. H. PROCTOR, The production of pigment greens; P. W. BLAIR, Raising the standard of quality in plumbing brass goods; L. B. ROBBINS, Various methods employed in jewelery design; „Easy Way”, Gang and bending dies; T. C. EICHSTAEDT, Polishing wheels; G. B. BROOK, The assay of nickel plating solutions; A condensor tube for marine work.

Men treft er verder de volgende rubrieken in aan: Criticism and comment; shop problems; patents; industrial; institutions and societies; correspondence; company reports; the metal market review; metal prices.

W. P. J.

De autogene metaalbewerking door D. GERPHEIDE en TH. ALLEBRANDI.  
Amsterdam, VAN MANTGEM en DE DOES, z. j., 180 blz., 65 fig., f 1.50.

Het boek is bedoeld als handleiding voor de praktijk; het lijkt ons als zoodanig wel geslaagd. Tal van bijzonderheden, aan de praktijk ontleend, zijn er in verzameld. Besproken worden de lassching met watergas, de electrische lassching, de thermiet-lassching en die volgens FALK, de lassching met lichtgas-zuurstof, waterstof-zuurstof, blauwgas-zuurstof, vloeigas-zuurstof, acetyleen-zuurstof. Vooral bij de laatstgenoemde wordt uitvoerig stilgestaan, terwijl verscheidene acetyleenbereidingstoestellen worden beschreven.

Het lasschen van smeedijzer, van smeedstaal en gietstaal, van gegoten ijzer en smeedbaar gietijzer, van koper en zijn legeringen, van lood, nikkel en aluminium wordt behandeld en door figuren toegelicht; ook het autogeen snijden van metalen wordt besproken.

Jammer is het, dat de schrijvers niet een chemicus verzocht hebben het boek na te zien. Verscheidene mededeelingen zouden dan verbeterd zijn, die wel tot de praktische waarde van het boek niets afdoen, maar toch storend werken en een ongunstigen indruk kunnen maken. Om slechts één voorbeeld te noemen: „Acetyleen bevat volgens zijn scheikundige formule ( $C_2H_2$ ) 2 deelen (inhoud) koolstof en 2 deelen waterstof, en volgens zijn specifiek gewicht (1 atm. weegt 1.165 K.G. bij 0° C. en een druk van 760 mM. kwikzuil) 92.3 % C. en 7.7 % H”.

W. P. J.

Report of the International Committee for the unification of analytical methods for food-products during 1909, 1910 and 1911, and Propositions for the unification of methods to be discussed by the Committee at the 8th. International Congress of Applied Chemistry at Washington-New-York 1912, by the General Secretary of the Committee A. J. J. VANDEVELDE (Gent-Belgium).

Het rapport omvat zes onderwerpen: drinkwater, spijsvetten, melk, thee, koffie en kleurstoffen. De wijze van behandeling is zeer overzichtelijk. Vooraf gaat bij elke bepaling, methode enz. het desbetreffend voorstel der commissie, waarop de in de verschillende landen gevolgde werkwijzen aansluiten. Er zal op het a.s. congres nog heel wat gediscussieerd moeten worden, voor de zoo gewenschte unificatie bereikt is! J. J. P.

Kraftgas. Seine Herstellung und Beurteilung von Dr. FERD. FISCHER, Professor an der Universität Göttingen. Mit 186 Figuren im Text. Leipzig, OTTO SPAMER, 1911, 236 p.p., M. 12.—, geb. M. 13.50.

In dit voor chemici en ingenieurs zeer belangrijke boek behandelt FISCHER de meest bekende bereidingsmethoden van „krachtgas” en geeft hij betrouwbare gegevens voor de beoordeeling er van. Besproken worden eerst o.a. het analyseeren van het gas en de bepaling van de verbrandingswaarde; dan de grondstoffen (hout, turf, bruinkolen, steenkolen) en het bewaren van deze (ook het verlies door liggen en de zelfontbranding). Hierop komt aan de orde de gasvorming bij „droge destillatie”, vervolgens de omzetting van kool tot gas door middel van zuurstof, koolzuur en water. Dan volgt de bereiding van steenkolengas (lichtgas en cokesovengas), watergas, menggas (uit anthraciet, cokes, steenkolen — ook minderwaardige), en van gas uit bruinkolen, turf en hout. Ten slotte komen de hoogovengassen aan de beurt.

De beknopte duidelijke behandeling, de toelichting door goede figuren en de vermelding van een uitgebreid getallenmateriaal maken het boek tot een aanwinst voor de reeds bestaande uitgebreide literatuur op dit gebied. W. P. J.

#### Personalia, vacatures, industriële mededeelingen, enz.

Aan de Technische Hoogeschool te Delft is bevorderd tot doctor in de technische wetenschap, op proefschrift, getiteld „Het aethyleeren van chloorbenzol”, de Heer J. G. W. SIEGER, scheik. ing.

De Heer S. WOLFF, geb. te Meppel, scheik. ingenieur en privaat-assistent van Prof. GREEN te Leeds, is, naar de „N.R.Ct.” mededeelt, dezer dagen aan de Universiteit te Newcastle-on-Tyne tot doctor in de scheikunde bevorderd op proefschrift „Studies over de carbazal-seriën en over anilinezwart en zijne tusschenproducten”.

Dr. E. H. BÜCHNER is weder toegelaten als privaat-docent in de radiochemie aan de Universiteit van Amsterdam.

Aan de Technische Hoogeschool te Delft zijn geslaagd voor het propaedeutisch examen scheikunde de Dames J. C. KOOPMAN en A. J. H. KAM en de Heeren A. H. KERSTJENS, A. P. DROSS, C. VAN LOON, C. F. RÜTER, F. F. STUTTERHEIM en W. WESSEL.

Aan de R. H. B. S. te Winterswijk is met 1 Sept., in verband ook met de voorgenomen uitbreiding der school tot een met vijfjarigen cursus, vermoedelijk eene betrekking te vervullen van leeraar in de wiskunde, scheikunde, plant- en dierkunde en cosmographie. Het aantal lesuren zal in den cursus 1912-'13 waarschijnlijk 19 bedragen, n.l. 8 wisk., 4 scheik., 6 plant- en dierk., 1 cosm.

Aanmeldingen worden vóór 1 Juli verwacht bij den Heer K. TEN BRUGGENCATE, inspecteur M. O., 's-Gravengage, onder overlegging van eene door twee geneeskundigen ondertekende verklaring, waaruit blijkt, dat de sollicitant geen organische of andere gebreken heeft, die hem voor de bedoelde betrekking ongeschikt zouden maken, en eventueel met opgave van het getal dienstjaren aan een H. B. S. of Gymn. doorgebracht.

Op de vergadering van 21 Juni van het Nederl. Congres voor openbare gezondheidsregeling heeft Prof. VAN ITALIE medegedeeld, dat de Commissie in zake den Codex alimentarius haar arbeid binnen een paar jaren hoopt ten einde te brengen. Over 1912 is der Commissie weder f 500.— ter beschikking gesteld. Tot lid is benoemd Prof. SCHOORL in plaats van Dr. WOLTERING, die bedankt had.

Verschenen is „Jacobus Henricus van 't Hoff. Sein Leben und Wirken” von ERNST COHEN, Professor an der Reichs-Universität zu Utrecht. Wij komen eerstdaags op dit belangrijke werk terug.

Den 19den Juni l.l. is een Nederlandsche sectie opgericht van de Internationale Vereeniging van Lederindustrie-Scheikundigen. Voorzitter van de nieuwe sectie is de Heer J. L. LANS te Delft, terwijl als secretaris-penningmeester de Heer J. L. VAN GUN te Waalwijk optreedt, die gaarne nadere inlichtingen verstrekken zal.

De te Amsterdam gehouden algemeene vergadering der Suikerfabriek Krian heeft de balans met de winst- en verliesrekening goedgekeurd en het dividend vastgesteld op 15%.

Naar de „N. R. Ct.” verneemt, zal de Nederlandsch-Indische Gas-Maatschappij over 1911 een dividend van 13% (v.j. 12%) uitkeeren.

Ter gelegenheid van de Koloniale Landbouwtentstelling te Deventer in Juli 1912, zal een 20-tal voordrachten worden gehouden van 15 tot en met 19 Juli. Van deze noemen wij hier: Dr. T. A. HENRY (Londen), The Chemical Composition of the Tropical Soils; Dr. E. C. J. MOHR (Buitenzorg), Tropische grondsoorten; Dr. F. HELM (Parijs), Productions coloniales et industrie metropolitaine; Dr. E. DE WILDEMAN (Brussel), Quelques considérations sur l'exploitation du caoutchouc en Afrique tropicale; Dr. A. H. BERKHOUT (Wageningen), Caoutchouc; Mr. J. W. RAMAER, Het belang der suikerindustrie voor de welvaart der inlandsche en europeesche bevolking op Java; H. C. PRINSEN GEERLIGS (Amsterdam), De techniek der Javasuikerindustrie; E. BAILLAUD (Marseille), La production et le commerce des colonies françaises tropicales; A. GROOTHOFF, De cultuur van Kina en de bereiding der kina-alcaloïden; Prof. Dr. G. VAN ITERSSEN JR. (Delft), De vezelstoffen der tropische klimaten.

De toegangsprijs voor deze voordrachten te zamen bedraagt f 3.—, in welken prijs doorlopende toegang tot de tentoonstelling begrepen is.

Trichlooraethyleen een gevaarlooze extractievloeistof. De Heer D. P. Ross van LENNEP, scheik. ing., ass. b. d. techn. hygiëne a. d. T. H. S., schrijft in de Juni-aflevering van het Tijdschr. d. Maatsch. v. Nijverheid over trichlooraethyleen een gevaarloos surrogaat voor benzine als extractievloeistof. Tetrachloorkoolstof, dat reeds wegens haar onbrandbaarheid voor dit doel wordt gebruikt, tast in tegenwoordigheid van zelfs geringe hoeveelheden water door zoutzuurvorming ijzer, koper en zink sterk aan. Men moet daarom de toestellen van binnen met lood bekleeden. Trichlooraethyleen (bij verkorting „tri”) echter is tegenover water, zuren en alkaliën bestendig. Zijn kookpunt (88°) komt overeen met het gemiddelde kookpunt van extractie-benzine, het lost vetten snel op, zijn verdampingswarmte is laag (58 Cal.) — hetgeen een aanzienlijke besparing aan stoom, resp. steenkolen geeft —, zijn soortelijk gewicht hoog (1.47) zoodat waterige vloeistoffen hem van de lucht afsluiten en dus verdamping (verlies) tegengaan. De giftige werking van den damp verhoudt zich tot die van tetrachloorkoolstof en chloroform als 1 : 1.1 : 2.8. Zij komt ongeveer overeen met die van benzinedamp. De prijs van „tri” is nog 4 of 5 maal zoo hoog als die van benzine. De korte duur van de extractie, de besparing van brandstof, de lagere verzekeringspremie (door de afwezigheid van het groote brand- en explosiegevaar, dat benzine oplevert) maken het verschil tusschen de exploitatiekosten minder groot. Nadere bijzonderheden vindt men in genoemd opstel.

De Maatschappij tot exploitatie van de Suikerfabriek Sindanglahoet heeft te Amsterdam haar jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders gehouden. Uit het verslag over het afgelopen boekjaar bleek, dat de rietproductie per netto bouw bedroeg 1352 picol, of totaal 1.577.339 picols, leverende 192.822 picols superieure suiker (zaksuiker voor de helft gerekend). Het winstcijfer bedraagt f 669.739, veroorlovend, na storting van zekere bedragen in het ondersteuningsfonds voor Europeesch personeel en het reservefonds voor de aanschaffing van nieuwe machinerieën, enz., en uitkeering der statutaire tantièmes, een dividend van 50 % (v.j. 28 %).

Aan het verslag over 1911 van de Suiker-Cultuur-Maatschappij, te Amsterdam, zij hier ontleend, dat de suikeroogst over 1911 van de onderneming Assembagoes f 674.715 opgebracht heeft. Hierbij komen nog eenige baten (bijv. verkochte rubber f 1889). Er blijft, na aftrek van onkosten en tantièmes aan administrateur en personeel, een winst van f 223.651 over. De opbrengst van den oogst der onderneming Sempalwadak bedroeg f 1.150.304. Na aftrek van de uitgaven voor dezen oogst en de tantièmes voor administrateur en personeel blijft een winstsaldo van f 418.050 over.

Na toevoeging van zeker bedrag aan het vernieuwingsfonds, en na de noodige afschrijvingen en het in rekening brengen van de onkosten in Nederland, blijft een winstsaldo van f 366.937. Voorgesteld wordt het dividend over 1911 op 10 % (v.j. 8 %) te bepalen en op de winstbewijzen f 3 (v.j. f 1.62) uit te keeren.

Verschenen is het jaarverslag over 1911 der Koninklijke Nederlandsche Mij. tot expl. van petroleumbronnen in Ned. Indië, waarin in de eerste plaats wordt herinnerd aan de statutenwijziging, waarbij het kapitaal gebracht werd op f 100.000.000, verdeeld in 1500 preferente aandelen, 28.500 prioriteitsaandelen en 70.000 gewone aandelen elk van f 1000, als ook van den overgang der Dordtsche Petroleum Mij. aan de Bataafsche Petroleum Mij. — d. w. z. aan de Hollandsche Dochter Mij. der „Koninklijke” en der Shell Transport & Trading Co.

Omtrent het bedrijf in Nederlandsch Indië wordt medegedeeld, dat dit nog al moeilijkheden ondervindt door de bezwaren verbonden aan de werving van koelies, tengevolge van de groote uitbreiding der cultures. De opstelling van nieuwe werken gaat hierdoor veel langzamer dan de directie oorspronkelijk verwachtte. Er zijn thans werkzaam pl.m. 720 employés (nagenoeg allen Nederlanders), pl.m. 3665 Chinezen en 13.210 inlanders (Javanen en andere inboorlingen van Ned. Indië).

De productie onderging op Sumatra een achteruitgang. Het olieterrein Perlak leverde in 1910 233.575 ton, in 1911 232.591 ton ruwe olie. Daarentegen blijkt de bijzondere rijkdom van de olieterreinen in Borneo duidelijk uit de omstandigheid, dat put No. 126 in de concessie Louise, die in Juni 1911 een aanvankelijke productie had van pl.m. 1000 ton per etmaal, thans nog (volgens bericht van 15 Mei 1912) een productie geeft van 517 ton per etmaal. De in Borneo gewonnen ruwe petroleum is gewoonlijk van dien aard, dat daarvan uitstekende benzine en paraffine, doch een minder goede kerosine (lampolie) wordt verkregen, waarvan de consumptie beperkt is. De productie van Tarakan heeft zich in het afgelopen jaar gehandhaafd. Dit eiland produceert een zware ruwe olie, die alleen als brandstof te gebruiken is.

De totale productie aan ruwe olie van de met de „Koninklijke” verbonden maatschappijen bedroeg ongeveer 3.000.000 ton.

De paraffinefabriek te Balikpapan produceerde 11500 ton paraffine. De directie is besloten tot uitbreiding der fabriek met 50% van de tegenwoordige capaciteit, terwijl te P. Berandan eene nieuwe raffinaderij zal worden gebouwd. Hoewel de Mij. in het afgelopen jaar 2 tankschepen door brand verloor, kon zij toch voor het vervoer van de door haar geproduceerde olie zorg dragen. De vloot zal intusschen met 12 schepen, met een totaal laadvermogen van 60.000 ton, worden uitgebreid. Twee hiervan worden in Engeland gebouwd, de overige schepen in Nederland. De prijzen waren in 1911, tengevolge van een felle concurrentiestrijd, zeer gedrukt, waarvan, in vergelijking met 1910, eene belangrijke winstderving het gevolg was. Deze winstderving kan met betrekking tot lampolie, op ruim f 8.000.000 worden geraamd. De uitkomsten van het bedrijf, die door de winstderving belangrijk geleden hadden, werden intusschen gedeeltelijk goedge maakt door grootere productie en verkoop van benzine, vloeibare brandstof en paraffine. Het totale winstcijfer van de Koninklijke over het afgelopen jaar bedraagt f 11.044.616, toelattende, na de afschrijvingen, een uitdeeling van 4 pct. op de preferente,  $4\frac{1}{2}$  pct. op de prioriteits- en 19 pct. op de gewone aandelen, waarna f 43.049 op nieuwe rekening overgebracht kan worden.

Aan het einde van het verslag wordt er de opmerksomheid op gevestigd, dat het verleen eener concessie in Djambi door de regeering aan een vreemde Mij., met name aan de Standard Oil Cy., voor de „Koninklijke” ernstige gevolgen met zich zou brengen. De directie vertrouwt dan ook, dat de regeering niet zal medewerken de concurrentiestrijd te vergrooten door het verleen van zulk eene concessie.

Op de algemeene vergadering der Maatschappij van Nijverheid, 21 Juni te Delft gehouden, heeft Dr. DEKKER, directeur van het Koloniaal Museum, gesproken over „nijverheidslaboranten” (DUNCAN'S „industrial fellows”<sup>1)</sup>), waarop wij nader terugkomen.

Het volgend voorstel van het Hoofdbestuur werd aangenomen:

„De 135<sup>te</sup> jaarlijksche algemeene vergadering looft een prijs van f 100 (één honderd gulden) uit voor de beste beschrijving van de wijze, waarop een Nederlandsche uitvinding renderende werd gemaakt.

„De beschrijving moet omvatten de wijze waarop de uitvinding werd gedaan, waarop zij voor de praktijk werd geschikt gemaakt, waarop octrooi werd verkregen en waarop zij werd verkocht en (of) thans wordt geëxploiteerd”.

Uit de toelichting van het Hoofdbestuur blijkt, dat het deze prijsvraag zoo ruim mogelijk wenschte te stellen en geen beperking maakt omtrent den aard der uitvinding. Hoofddoel der prijsvraag is, het licht te doen vallen op de wijze, waarop eene uitvinding renderend kan worden gemaakt.

De zilveren medaille der Maatschappij zal aan den prijs worden toegevoegd.

Beslissingen betreffende de toepassing van het tarief van invoerrechten. Bij resolutie van den Minister van Financiën d.d. 28 Mei 1912, No. 90, is o.a. het volgende bepaald:

1) Chem. Weekbl. blz. 178.

1. Bak- of gistpoeder, bestaande uit een mengsel van kaliumbitartraat, rijstmeel, dubbelkoolzure soda en citroenzuur, behoort bij invoer in elke verpakking gerangschikt te worden onder den tariefpost „Aardappelmeel-fabrikaten” belast met een recht van f 2 per 100 kilogram.

2. Uit pepsine en melksuiker samengestelde homeopathische spijsverteringstabletten behoren bij invoer in fleschjes met gebruiksaanwijzing belast te worden als „Kramerij” met een recht van 5 pCt. der waarde.

3. Een door handkracht gedreven toestel tot het ledigen van retorten in gasfabrieken kan naar zijn aard onder de van invoerrecht vrijgestelde fabriekswerktuigen gerangschikt worden.

4. Een toestel tot het aankweken van reïnculturen en een toestel tot het maken van zetgist, beide ten behoeve der bierfabricage, kunnen, als zijnde meer voor laboratorium- dan voor fabrieksgebruik bestemd, niet onder de vrijgestelde fabriekswerktuigen gerangschikt worden, doch behoren belast te worden als „Instrumenten” met een recht van 5 pCt. der waarde.

### Ontvangen boeken, brochures, enz.

Een nieuw microscoop voor metalen, verkrijgbaar bij SPRUIT HILLEN & Co., Arnhem (overdruk uit het „Weekbl. v. d. handeldrijvenden en industr. middenstand”, 20 Jan. 1912).

Kon. Vlaamsche Akad. v. taal- en letterkunde: Verslagen over de verschillende onderdeelen van de werkzaamheid der Academie. Natuur- en geneesk. wetenschappen, verslag van Prof. Dr. J. MAC LEOD (Overdruk uit Gedenkboek van de feestviering van het 25-jarig bestaan der Koninkl. Vlaamsche Academie).

### Ingekomen verhandeling.

D. P. ROSS VAN LENNEP en J. D. RUYS, Bepaling van het vetgehalte van melk met behulp van trichlooraethyleen.

### Vraag en aanbod.<sup>1)</sup>

*Ter overname aangeboden* (in de vorige aflevering stond abusievelijk „gevraagd”):

Chem. Zentral-Blatt 1908 tot en met 1907, in halffinnen geb.

Een goed geconserveerde platinaschaal met tuit en platten bodem, wegende ruim 32 $\frac{1}{4}$  gr.

*Brieven aan de Redactie te zenden.*

<sup>1)</sup> Plaatsing geschiedt alleen voor leden der Ned. Chem. Ver. en abonné's. Kosten zijn er niet aan verbonden, behalve de porti voor het doorzenden der brieven. Men wordt verzocht die in te sluiten.

### Correspondentie.

H. te G. Uw vraag wordt beantwoord in de rubriek „boek aankondigingen”.



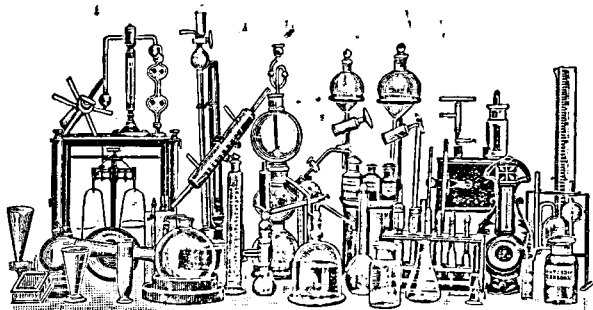
Gebruikt steeds voor Uwe **scheikundige proeven**  
**het Rheinische Laboratoriumglas**, beter en goedkooper dan  
 der Rheinische Glashütten Act. Gesellsch. te Köln, Ehrenfeld.  
 het bekende JENAGLAS.

Monsters ten dienste!

Vraagt prijs!

Alléénverkoop voor NEDERLAND en KOLONIËN: **M. SANDWIJK.**

Fabriek van Natuurkundige Instrumenten - Jonker Fransstraat 122, ROTTERDAM.  
 EN GROS. EN DETAIL.



Thermometers, areometers, glazen  
 buizen, verdeelde glazen toestellen,  
 demonstratie-toestellen voor uni-  
 versiteiten, onderzoekings-toestel-  
 len en laboratorium-benodigdheden  
 voor wetenschappelijke en industri-  
 eele laboratoria, dienende voor het  
 onderzoek van suiker, melk, bier,  
 wijn, oliën en vetten, voederstoffen,  
 meststoffen, cement, ijzer, goud,  
 buskruit, explosiestoffen, zuren en  
 chemische producten v. elken aard.

Toestellen op het gebied der chemie, bacteriologie en physica.

**ADALBERT LANGGUTH, ILMENAU IN THÜR. Duitschland.**

FABRIEK VAN LABORATORIUM-BENODIGDHEDEN.

# Jena'sch Glas



**Kolven Bekerglazen**  
**Retorten Reageerbuizen**

**BUIZEN van**

**Verbonden glas - Durax glas**

Zeer goed bestand tegen groote en plotse-  
 linge temperatuursverandering en tegen de  
 inwerking van chemicaliën.

**Glaswerk Schott & Gen., Jena.**

In Nederland verkrijgbaar:

In AMSTERDAM bij N. V. Glas- en Exporthandel v/h. J. B. DELIUS & Co.

» Instrumenthandel v/h G. B. SALM, Keizersgracht 644.

» DELFT - » P. J. KIPP & ZONEN, J. W. GILTAY, opvolger, Voorstraat 73.

» UTRECHT » N.V. Fabriek en Magazijn van Wetenschappelijke Instru-  
 menten, v/h. J. C. Th. MARIUS.

PHARMACIA'S STERIELE VOEDINGSODEMS VOOR BACTERIOLOGISCH ONDERZOEK.

blatno

Koninklijke

Pharmaceutische Handelsvereniging

Fabriek van Chemische en Pharmaceutische Producten.

AMSTERDAM

Zooeven verschenen:

# Onze geïllustreerde Prijscourant van Refractometers.

Op aanvraag wordt gaarne een exemplaar toegezonden

N.V. v/h. J. C. Th. MARIUS, te Utrecht.

## E. DE HAËN, Chemische Fabrik „List”

Seelze bij Hannover, G. m. b. H.  
beveelt aan:

GEGARANDEERD ZUIVERE REAGENTIA, NORMAALOPLOSSINGEN,  
INDIKATOREN, KLEURSTOFFEN, ENZ., ENZ.

Speciale Prijscouranten ten dienste.



Fig. 79.  
Berlijnsche vorm.

Men wordt verzocht  
op het fabrieksmerk, een  
blauwe pijl

W. Haldenwanger

Haldenwanger-Porcelainen

### KROESJES

voor analytisch gebruik,  
uitnemend, weerstand  
biedend tegen sterke  
temperatuurswisselingen.



Fig. M. F.  
Meissens-  
sche vorm.

onder het glazuur, te  
letten.

Porcelainfabriek  
SPANDAU.

Quarzschnmelze

Dr. Voelker & Comp. G.m.b.H.  
Beuel-Bonn a. Rhein

Muffenrohre f. Oefen, Recupe-  
ratoren, Versatzrohre

Quarzbläserei